

Uroš Črnigoj

Tina Kozin: *Mož s petimi podplati.*

Maribor: Založba Litera (Knjižna zbirka Vedute), 2010.

Tina Kozin, urednica in priznana literarna kritičarka, v svojem pesniškem prvencu z nekoliko "odštekanim" naslovom postreže s svojevrstnim neosebno intimističnim izrazom. Z njim se podaja v razsežnosti, ki jih v zadnjih letih na tak ali drugačen način raziskuje tudi vrsta drugih pesnikov njene (naše) generacije, med katerimi velja omeniti denimo Primoža Čučnika, Gregorja Podlogarja, Jureta Jakoba ali Miklavža Komelja. Vsem tem pesnikom je kljub določenim sorodnostim težko nadeti skupno oznako ali jih umestiti v neko smer, skupna pa jim je splošna usmerjenost k notranjim vzgibom in prvinskim plastem doživljanja, ki jih vsakdo od njih raziskuje na svoj način.

Avtorica, ki torej, kot na zavihku knjige ugotavlja Goran Dekleva, v primerjavi z nekdanjimi trendovskimi pristopi devetdesetih let oziroma generacije, ki danes prehaja v pozna srednja leta, "stopa po svoji poti," gradi svet svojih pesmi s pomočjo sugestivnih, vizualno nazornih podob, ki jih še najpogosteje najde v utrinkih iz narave, torej v življenju, ki se odvija povsem zunaj nas in neodvisno od nas, nam je zato v osnovi nedoumljivo, a hkrati v nas vzbuja močna občutja, bodisi povezanosti z vsem, kar nas obdaja, bodisi odtujenosti od naše lastne globlje resničnosti.

Pesmi Tine Kozin so izbrušene z veliko pozornosti in v njih ni prostora za naključja. Utegne se zdeti, da so nekatere stvari plod proste igre asociacij, a temu ni tako. Celo naslov zbirke, ki se neposredno ne odraža nikjer v njej, je v resnici tam z oprijemljivim razlogom. Kakšnim, lahko odkrije le precej pozoren bralec. V skladu s svojim modernističnim, deloma hermetičnim umetniškim pristopom, ki v današnjem času ni več avantgarden, saj črpa iz nečesa, kar je že zdavnaj uveljavljen pesniški reper-toar, Tina Kozin piše pesmi brez ločil, v katerih se tudi verzi namenoma prelamljajo na najbolj nepričakovanih mestih, kar odpira niše pomenskih kombinacij in zračne žepe, kjer lahko zadihajo različne interpretacije:

“gozd diha namesto njega je / lovec na trenutke ves mesec / zbira toploto in čaka na polno / luno dan po njej / prikliče vreme v hrib / zagriže in ogreje vse prezeble / veje da stopi nevidne / meje njihovih odraslih senc / s podrastjo ki ovija nebo / trenutno mesečno / in odsotno”.

Ključ do tega, da v vsej polnosti začutimo te razmeroma težko dostopne pesmi, ki bralcu del vsebine namenoma zastirajo, medtem ko si del hkrati prizadeva biti nazoren, osvojimo, ko prepoznamo nekatera osnovna razmerja, ki jih zaznamujejo. Eno od njih je zagotovo razmerje med “ne-bom in podrastjo,” katerega na zavihku omenja tudi Goran Dekleva in ga interpretira kot svojevrsten poraz metafizičnega, saj v z gozdom obilno poraslem svetu pesmi Tine Kozin podrast oziroma konkretno, polnokrvno, drobno življenje zastira svode mogočnih in večnih sil, ki se pnejo nad njim. Če naj tu ponudim svojo, nekoliko drugačno interpretacijo, to ne pomeni, da ti svodi zanj niso pomembni ali celo da bi bili v zatonu. Pomeni preprosto, da se pesmi rojevajo iz na videz drobnega, pogosto prezrtega, celo obstranskega, a hkrati vselej na osebni ravni doživetega občutja tuzemske resničnosti. Tak pristop izhaja iz neke izvorne usmerjenosti v notranji svet. Pesniška izpoved Tine Kozin je torej veliko bolj intimistična, kot se zdi na prvi pogled: “v minuti / prehaja minutka / zastavila se je med dva / kazalca kot kaplja / karmina se zdaj razliva / v črtah in krogih / na brazdah dlani / gledam jih / s hrbtne strani / nad mano in njimi so / koža in členki”.

Drugo razmerje, na katerega velja biti pozoren, opredeljuje odnos med podobami in načinom njihove stilizacije. Čeprav pesnica izbira zelo nazorne podobe, takšne, ki dajejo občutek neposrednosti, jih je večina že vnaprej dodelanih do zadnjih potankosti. Podobe torej po navadi služijo pesničinemu estetskemu namenu. Njen odnos do pokrajin, ki jih upodablja, ni, kot bi se morda utegnilo zdeti, le opazovalsko impresionističen, temveč je, prav nasprotno, izrazito ekspresionističen. Pesničina ambicija namreč ni upodabljati svet v njegovi nedoumljivi izjemnosti, ampak ga namesto tega skuša poustvariti v neki svojski razsežnosti, skozi lasten pogled in skozi prizmo osebnega doživljanja: “vesta / beli žerjav razpre krila / da z njimi podpira nebo / ali široko objema / zemljo ko / vzleti / pa razpre krila v nihanja / točkastega dihanja v goro / se zaraste z vsako perutnico / kljunasto usloči / vratno hrbtenico in vreteno / je zglajena trobenta / zraka in negibnega / vesta / vse tudi letenje se spočne / v bokih ne v krilih / širijo se mu v elipsi / gora / pa samo molči”.

Pesniška zbirka *Mož s petimi podplati* je dokaj zahteven zalogaj, priporočljiv za bolj poglobljene in predvsem potrpežljive bralce. Za prvenec je impresivna, pristop v njej je večinoma vznemirljivo svež. Tina Kozin

na prizorišče dejansko prinaša vrsto novosti in izvirnih prvin, ki pa se v osnovi vse umeščajo v koordinate umetniškega duha časa. Njeni pogosti izleti v obstranstvo, med stvari in razsežnosti, ki jih praviloma ne opazimo, čeprav so povsod okrog nas, so ena izrazitejših skupnih značilnosti generacije, ki se na tak način skuša dokopati do dimenzij pristnosti ter prvinskega, polnokrvnega občutja življenja v današnjem času poplave cenenih inspiracij in umetno ustvarjenih zgodb. Ob tem pesmi zadevajo ob skrivnosti in odpirajo zanimive razglede, ki so nam hkrati domači in tuji. Vse je pozorno izdelano in razporejeno, intimistično usmerjenost v notranji svet uspešno brzda potujitveni mehanizem sloga, ki napravi pesmi bolj neosebne in jih tako vmešča v prostor čiste estetike.

V ozadju je slutiti tudi precej filozofskih izhodišč, ki se bodo nemara v pesničinem prihodnjem ustvarjanju prebile bolj v ospredje. Avtorica namreč bolj kot na neposrednost občutja stavi na neki daljnosežnejši proces, skozi katerega se podobe izbrusijo in umeščajo v estetsko zaokroženo celoto. Filozofska razsežnost je tu bistvena. Skratka, opraviti imamo z vznemirljivim in pozorno zaokroženim umetniškim pristopom, ki se namesto velikih metafizičnih zgodb usmerja v "mikrokozmos" skrivnostnega in v svojem bistvu nedoumljivega sveta, ki nas neposredno obdaja. Za razliko od intelektualizma, kakršen je prevladoval na slovenskem pesniškem prizorišču zadnjih nekaj desetletij, nam Tina Kozin ponuja pozorno izbrušen artizem z močnim osebnim pečatom in se tako s svojim prvencem uspe trdno zasidrati v središče aktualnega dogajanja, v krog pesnikov in pesnic, ki že počno podobno in to počno dobro.